

RÉGER LÁSZLÓ DÁNIEL

Osztatlan tanárképzés (angol nyelv és kultúra tanára;
magyartanár)
Osztatlan, 10. félév
Pannon Egyetem
Humántudományi Kar

Témavezető:
dr. Pelczéder Katalin
egyetemi docens, PE HTK

ABDA HELYNEVEINEK TÖRTÉNETI ELEMZÉSE

Kulcsszavak: mikrotoponíma, helynév, történeti elemzés, Abda

Dolgozatom egy diakrón nyelvészeti kutatás, melyben Abda község helyneveinek történeti elemzését mutatom be, és arra keresem a választ, miként jelennek meg a helynévallományban a település több évszázados gazdasági, társadalmi és környezeti változásai.

Munkám során 44 különböző történeti forrás (oklevelek, térképek, település-monográfiák stb.) feldolgozásával gazdag névanyagot gyűjtöttem, melyet 16 élőnyelvi interjúval egészítettem ki. Ennek eredményeként öt évszázadból összesen 636 helynevet tártam fel, melyekhez 342 denotátum (megnevezett objektum) tartozott. Az adatok a 17. századtól kezdődően lehetővé teszik a település mikrotoponímáinak részletes, évszázadokon átívelő vizsgálatát, valamint a gazdasági, társadalmi és környezeti változásokkal való összevetését.

Kutatásom során arra kerestem a választ, miként változott a község névallománjának összetétele a 17. és a 21. század között, és mi motiválta ezeket a változásokat. Évszázados bontásban vizsgáltam az egyes helynévkategóriákba tartozó nevek gyakoriságát (határnevek, víznevek stb.), valamint ezek születésének és kihalásának dinamikáját. Ezt követően Hoffmann István (2007) tipológiája alapján a helyneveket alkotó névrészeket funkcionális-szemantikai és lexikális elemzésnek vetettem alá. Ennek segítségével megállapítottam, hogy az egyes évszázadokban mely névrészfunkciók domináltak, azaz milyen szemantikai kapcsolat volt a névrészek és az általuk jelölt hely között. Láthatóvá vált továbbá az is, hogy az évszázadok során mely szófaji kategóriák és névadási modellek jellemezték a település névanyagát. A nyelvi jelenségek leírását követően a történeti forrásokkal összevetve azt vizsgáltam, milyen nyelven kívüli tényezők (településfejlődés, folyószabályozás stb.) játszhattak szerepet az évszázados adatsorok változásaiban.

A dolgozat újszerűségét az adja, hogy míg az elmúlt évtizedekben számos, egy-egy település mikrotoponímáit érintő szinkrón kutatás látott napvilágot, a történeti elemzések száma jelentősen elmarad ezektől, és a településen sem történt hasonló. Kutatásom emellett alapjául szolgálhat további vizsgálatoknak is, mely során akár a térség, akár távolabbi régiók településeinek történetét és történeti névanyagát összevetve elemezhetők a hasonlóságok és különbségek a névadási szokásokban, valamint azok motivációjában.